

De schoonheid van de heide

Tekst Nienke Boone, hobbyimker en expert biodiversiteit bij Imkerij de Werkbij (Vaassen) en biologisch tuinder bij De Moestuin (Utrecht)

De heide was in de glorie tijd van de korfimkerij een zeer belangrijke drachtplant. In onze streken is de struikheide een half-cultuurgewas: de plant kan alleen maar optimaal groeien als de mens ingrijpt door te ontbossen, af te branden, af te plaggen, te maaien en te beweiden met schapen. Als je de natuur haar gang laat gaan verandert een heideveld op den duur in een eiken-berkenbos. Het kan daarnaast ook vergrassen. Een goed verzorgde heide biedt bijen een waardevolle dracht. Een imkergezegde luidt: "Door de modder naar de hei en door het stof weer terug, dragen we zware korven op de rug."

Afgelopen jaar, in 2021, stond de heide prachtig in bloei. Het dieppaars getinte bloemenkleed van de heide met het geluid van duizenden zoemende bijen die ijverig van heidebloempje naar heidebloempje vliegen, is een feest om naar te kijken en te luisteren. Het is voor een bijenvolk op de heide niet erg als het af en toe een paar dagen regent. Als het iedere dag warm is, dan vliegen de bijen voortdurend af en aan stuifmeel en nectar foeragerend. Alle cellen worden gevuld zodat er weinig tot geen ruimte overblijft voor het broed. Op regendagen blijven de bijen in de kast en gaan ze binnen aan het werk om ruimte vrij te maken.

Oligolectische bijen

De heide is de laatste grote dracht naast de reuzenbalsemien en de stuifmeelleverancier maïs. Maar er staat nog veel meer in bloei in augustus en september. Niet alleen voor honingbijen, maar ook voor veel solitaire bijen. De meeste wilde bijen zijn wat stuifmeel betreft niet kieskeurig. Ze vliegen op allerlei verschillende planten, net wat er in bloei staat en beschikbaar is. Echter, een deel van de wilde bijen is zogenoemd oligolectisch, dat betekent dat ze zo sterk gespecialiseerd zijn dat ze alleen stuifmeel en nectar van een bepaalde plantensoort of plantenfamilie verzamelen. Door die specialisatie zijn deze bijen erg kwetsbaar. Als de plantensoort waarvan ze afhankelijk zijn verdwijnt, verdwijnen ook de bijen.

Een voorbeeld hiervan is het grasklokje (*Campanula rotundifolia*), een vaste plantensoort uit de klokjesfamilie

Zandoogje op zonnekroon. Foto Lieke Verrips

(*Campanulaceae*) met een mooie blauwe kleur. De kleine klokjesbij, de grote klokjesbij en de klokjesdikpoot zijn volledig afhankelijk van de klokjes. Heeft u dus een plek over voor wat klokjes in de tuin? Zeker doen. Het grasklokje staat vaak in bermen en grasland en houdt van een zandige bodem die niet te voedselrijk is.

Wat bloeit er nog meer in augustus en september?

De rode zonnehoed (*Echinacea purpurea*) heeft zijn naam te danken aan de vorm van een grote zonnehoed met zijn dikke bol bovenop. Het is een trekpleister voor vlinders, bijen en hom-mels. Net als de kogeldistel (*Echinops sphaerocephalus*) die in augustus bloeit en waar metselbijen,

Rode zonnehoed. Foto Lieke Verrips

Heide in bloei. Foto Remco Schoonderwoert

groefbijen, honingbijen en allerlei vlinders dol op zijn.

Of u een fuchsialiefhebber bent of niet, feit is dat hommels en honingbijen graag op de tweekleurige bloemen van de *Fuchsia magellanica* foerageren.

In augustus en september bloeit de prachtkaars (*Gaura lindheimeri*) ook volop. De plantensoort heeft veel en lange bloemstengels en geeft een luchtig karakter aan de border. Ook ijzerhard (*Verbena officinalis*) is een speelse plantensoort die geliefd is bij insecten. Ondanks de kleine, tamelijk onopvallende bloemetjes wordt deze soort goed bezocht door honingbijen en verschillende vlinders.

Een van de grootste vetkruiden in de tuin is de roze hemelsleutel (*Sedum spectabile*). De meeldraden zijn twee keer zo lang als de bloembladeren en steken ver buiten de bloem uit. De variëteit in De Gatherhof bloeit roze-rood, wat later in het seizoen en wordt graag bezocht door hommels, honingbijen en vlinders.

Stekken, zaaien, verspenen, poten of planten. Met deze tip kweekt u groene vingers:

Zelf zaden oogsten: Wanneer de bloemen uitgebloeid zijn, komt de tijd van het zaden oogsten eraan. Het is daarbij belangrijk dat het zaad goed afgerijpt en gedroogd is, vaak te herkennen aan de bruine kleur. Kies een droge, zonnige dag uit en oogst de zaden in de middag. Pak een uitgebloeide bloem vast en schud eraan. Rammelen de zaadjes? Dan kunt u er een bakje onder houden en ze erin laten vallen. Bij andere bloemen, zoals zinnia, oogst u de hele bloemknop en kunnen de zaden er later uitgehaald worden. Laat de zaden een weekje nadrogen en bewaar ze daarna in een koffiefilter of papieren envelop.

Wat u deze maand niet moet vergeten:

een dagje genieten op de heide.

De zonnekroon (*Silphium perfoliatum*) is een prachtige vaste plant, die wel 3,5 meter hoog kan worden. De Engelse naam is 'cup plant', vanwege het regenwater dat wordt opgeslagen tussen de bladeren. De plant neemt het water uit dat reservoir tussen de bladeren geleidelijk op. Zonnekroon wortelt twee meter diep en is daardoor goed bestand tegen droogte. De grote gele bloemen zijn erg gewild bij honingbijen en andere insecten. ●